

Köszöntő a Berde-serleggel.*

A hálának, kegyeletnek és tiszteletnek magasztos érzelmeivel áldozunk ma és mindenkor Berde Mózsia emlékének.

Hazafiság, erős fajszeretet, mély vallásos érzés, lan-
kadatlan munkásság, gazdaságos takarékoság, önzetlen
áldozatkészség, az erős férfi léleknek a nemes jellem-
vonásai, összpontosultak nagy jóltevőnkben.

Az óvatos és tetteit mindig előre gondosan megfontoló
férfi, midőn sokat hányalott szegény hazánk egén vész-
felhők tornyosultak, bátran és elszántan lépett a küz-
dők sorába és a rábizott fontos feladatokat hazafias szel-
leme sugalta határozottsággal teljesítette; szabadsághar-
cunk gyászos eleslével pedig hazafi bánattal, de nyugodt
megadással viselte annyi derék honfitársával együtt a vér-
tanúság lóvis koronáját hosszú várfogsága alatt.

Erős fajszeretetére vall, hogy alkotmányos életünk
újra ébredése után kitarló, fáradhatatlan munkával, le-
küzdve a sok gáncsot és akadályt, visszaszerezte székely
véreinek jogtalanul elkobzott nagy közvagyonát, de egy-
úttal bölcs előrelátásával biztosította a visszanyert vagyon
jövedelmeinek állandóan a székely nép boldogítására és
művelődésére fordítását.

Már ifjú korában törekedett egyházának szolgálatot
tenni az egyházunk életében századok óta vezérszerepel
vívó család nemes szívű fiának, a szigort szeretettel eny-
hítő módszerével, a szó valódi értelmében való neve-
lésével. Hogy e törekvését mily szép siker koronázta,
fényesen igazolja a mi szeretetünkkel körülvelt, évtize-
deken át főgondnokunknak, ez idő szerént tiszteletbeli

* Elmondotta 1912. okt. 27-én a Berde-ebéden Gyöngyössy Béla.

főgondnokunknak egyházunk erkölcsi és anyagi felvirágoztatására egy szép hosszú életen át igaz unitárius szellemmel, rátermett tehetséggel és erős igazságszeretettel kifejtett buzgó és eredményes működése, valamint az a meghitt, benső barátság, mely az egykori tanítvány és tanító között nagy jóltevőnk utolsó órájáig fennállott.

Mély vallásos érzésétől sarkalva egész életének csaknem minden óráját, vasszorgalommal párosult munkarejének összeségét szeretett egyházának előhaladására, vagyoni gyarapítására és a közművelődés fejlesztésére szentelte. Ki nem gyönyörködhetett az édes gyermeknek kisdud játékában, fejlődésében, előmenetelében, ki nem élvezhette az édes gyermeknek apjához vonzódtó tiszta szeretetét, önmegtagadással gyűjtött nagy vagyonával, önzetlen áldozatkészségével, nemzedékeket követő nemzedékek gyermekeinek lett gondozó édes atyja.

Adja a mi egy igaz Istenünk, hogy az önzetlen áldozatkészség gyümölcseit élvező, annak jótéteményeiben részesülő nemzedékek a hálaérzés mellett nagy jóltevőnk nemes példaadását követve, legyenek hazánknak és egyházunknak mindenha munkaszerető, áldozatkész és vallásos hű fiai.

Mi pedig az emlékezetnek soha ki nem alvó világánál hajtsuk meg az örök és őszinte mély hálának, kegyeletnek zászlaját nagy jóltevőnk emléke előtt.

Berde Mózsza emléke legyen most és mindörökké áldott!

A vallásos eszmék és a teológiai tudomány fejlődésének főmozzanatai a XIX. század első felében.

Írta: V. B.

Theobald Ziegler jeles műve* több érdekes fejezetében figyelemmel kíséri a vallási mozgalmakat is s különösen a német protestánsizmus történetéből emeli ki azokat az eseményeket, melyek a XIX. század szellemének kialakulásában, tehát nemcsak az egyházi, hanem az egész társadalmi életben is, általános kulturhistóriai fontossággal bírnak.

A vallásos eszmék forrongása a XIX. században négy névhez van kötve. Ez a négy férfiú: Schleiermacher, Hegel, Strauss, Feuerbach.

Schleiermacher, a teológia terén a subjektivitizmus kezdeményezője s tanainak végső következményei főleg Feuerbach koncepciójában jutottak teljes kifejezésre. Szerinte a vallásban ép úgy, mint az erkölcsben az individualitásnak kell érvényt szerezni. A végtelennel, az abszolúttal szemben meg van bennünk az abszolúttól való függés érzete s ez az, ami a vallás alapja. A vallásos belsőség lép ezen tanban előtérbe, melynek társa az idealizmus az erkölcsstanban is. Ez utóbbi téren főleg az által emelkedett kortársai fölé, hogy a függést és a szabadságot, Spinoza és Fichte ezen két ellentétes gondolatát sikerült többé-kevésbé kiegyenlíteni azon okoskodásával, hogy a függés mellett is minden embernek, mint az egész emberiség sajátos képviselőjének, jogában van magát a maga módja szerint megvalósítani.

Másképpen fog a vallás problémájának megoldásához Hegel. Elismeri a vallás nagy értékét s ezt műveiben is állandóan hirdeti. A vallás nála a filozófia és művészet mellett az abszolút szellem legmagasztosabb megnyilvánú-

* Die geistigen und socialen Strömungen Deutschlands im XIX. Jahrhundert.